

Kräftskiva: papphattar, sång och röda skaldjur i augusti

Berättelse

En fest i sensommarens kväll

I Sverige är kräftskivan en av de mest kända festerna sent på sommaren. Det är en fest där man äter kräftor, ett slags litet rött skaldjur som lever i vatten. Kräftskivan hålls oftast i augusti och gärna utomhus, på en kväll när det fortfarande är ganska varmt men mörkret kommer lite tidigare än mitt i sommaren. För många i Sverige är det ett kärt sätt att njuta av de sista ljusa kvällarna innan hösten.

Maten på bordet

Det viktigaste på bordet är förstås kräftorna. De kokas i vatten med rikligt med dill, och det är dillen som ger kräftorna deras typiska smak. Man äter dem kalla och med fingrarna, och det brukar bli både kladdigt och trevligt. Just därför har många en haklapp framför kläderna, så att de inte spiller. Att äta med händerna, plocka isär kräftan och suga på skalen är en del av nöjet, och man tar gärna god tid på sig vid bordet.

Hattar, ljus och sång

Stämningen är minst lika viktig som maten. Många bär en rolig hatt av papp på huvudet, och på bordet finns gärna papperslyktor som sprider ett mjukt ljus i kvällen. Lyktan ser ofta ut som en leende måne. Det sägs att månen finns med för att kräftor förr fiskades på natten i augustimånens sken, men det är en vanlig berättelse snarare än något säkert. Det är också vanligt att man sjunger korta sånger mellan rätterna, så kallade snapsvisor, ofta före en liten klunk att dricka. Många dricker öl och brännvin, alltså snaps, till maten, medan andra väljer alkoholfria alternativ. Det är helt frivilligt vad man dricker, och festen handlar lika mycket om att umgås och ha trevligt tillsammans. Konstnären Albert Engström lär en gång ha sagt att kräftor kräver snaps, men det citatet ska man inte se som någon regel.

Varför just i augusti?

Men varför håller man festen just i augusti? Förklaringen hänger ihop med ett gammalt förbud mot att fiska kräftor. Under lång tid fick man inte fiska kräftor stora delar av året, för att skydda dem. Premiären, alltså första dagen man fick fiska, var den 7 augusti klockan 17, och från 1982 gällde i stället första onsdagen i augusti klockan 17. Eftersom det inte fanns färskas kräftor tidigare på året hamnade festen naturligt i augusti. Förbudet togs bort helt 1994, men många väntar ändå till augusti av gammal vana. Att äta kräftor just då är alltså en tradition, inte en lag man måste följa.

En lång historia och ett ungt ord

Festen har en lång historia, men ordet är förvånansvärt ungt. Att äta kräftor är känt i Sverige sedan åtminstone 1500-talet. Först var det mest mat för överklassen, och vanan spred sig till fler först

kring slutet av 1800-talet och början av 1900-talet. Själva ordet "kräftskiva" började användas i början av 1900-talet, och den form vi känner i dag, med papperslyktor, hattar, haklappar och sång, växte fram på 1920- och 1930-talet. En sak till hör till historien: år 1907 drabbades de svenska kräftorna av en sjukdom som kallas kräftpest. Den gjorde att Sverige började importera kräftor från andra länder, och mycket av kräftorna i butikerna i dag är fortfarande importerade. I dag är kräftskivan en uppskattad tradition för många i Sverige, och även om alla inte firar den hör den för många ihop med sommarens slut.

Ordlista

ORD	FÖRKLARING
kräftskiva	en fest där man äter kräftor, oftast i augusti
skaldjur	djur från vatten med hårt skal, t.ex. kräftor och räkor
sensommar	slutet av sommaren, ungefär i augusti
dill	en grön krydda som ger kräftorna deras smak
kladdig	klibbig och lite smutsig på fingrarna
haklapp	en duk man har framför kläderna så man inte spiller
papperslykta	en lykta av papper med ett ljus inuti
snapsvisa	en kort sång man sjunger vid bordet
frivillig	något man får välja själv; inget krav
premiär	första dagen då något får börja, t.ex. fisket
överklass	de rikaste och mäktigaste grupperna i samhället
importera	ta in varor från ett annat land
kräftpest	en sjukdom som drabbade de svenska kräftorna

Läsförståelsefrågor

---

1. Vad är det viktigaste man äter på en kräftskiva?
  1. Grillat kött och potatis.
  2. Kräftor, ett slags litet rött skaldjur.
  3. Soppa med bröd.
2. Vad ger kräftorna deras typiska smak?
  1. Mycket socker.
  2. Rikligt med dill.
  3. Stark peppar.
3. Vad säger texten om alkohol på en kräftskiva?
  1. Alla måste dricka snaps för att få vara med.
  2. Det är vanligt med öl och snaps, men det är helt frivilligt.
  3. Alkohol är förbjudet på festen.
4. Vad hände med de svenska kräftorna år 1907?
  1. De blev förbjudna att äta.
  2. De drabbades av kräftpest, så Sverige började importera kräftor.
  3. De blev plötsligt mycket billigare.
5. Stämmer påståendena med texten? Svara **ja**, **nej** eller **det står inte i texten**.
  1. Man äter kräftorna kalla och med fingrarna.
  2. Förbudet mot kräftfiske togs bort helt 1994.
  3. Alla familjer i Sverige firar kräftskiva varje år.
6. Stämmer påståendena med texten? Svara **ja**, **nej** eller **det står inte i texten**.
  1. Ordet "kräftskiva" började användas i början av 1900-talet.
  2. Att äta kräftor började bland de fattigaste i samhället.
  3. Mycket av kräftorna i butikerna i dag är importerade.
7. Texten säger att förklaringen om "den leende månen" är en vanlig berättelse "snarare än något säkert". Vad menar texten med det, och varför är det klokt att skriva så?
8. Texten skriver att Albert Engström "lär ha sagt" att kräftor kräver snaps, men att man inte ska se det som en regel. Varför är texten försiktig på det sättet?
9. Varför hamnade kräftskivan just i augusti? Svara med stöd i texten.
10. Varför kan man säga att stämningen är lika viktig som maten på en kräftskiva? Ge minst två exempel från texten.

11. Texten säger att festen är gammal men att ordet är ungt. Förklara med egna ord vad som menas med det.
12. Texten skriver “många i Sverige” och “alla firar den inte” i stället för bara “svenskar firar”. Varför är det ett bättre sätt att skriva, tror du?

Facit

1. 1. Kräfter, ett slags litet rött skaldjur.
2. 1. Rikligt med dill.
3. 1. Det är vanligt med öl och snaps, men det är helt frivilligt.
4. 1. De drabbades av kräftpest, så Sverige började importera kräfter.
5. 1. ja b) ja c) det står inte i texten (texten säger “många”, inte alla)
6. 1. ja b) nej (det var först mest mat för överklassen) c) ja
7. Exempel på svar: Det betyder att ingen säkert vet om förklaringen stämmer; det är en historia som ofta berättas. Det är klokt att skriva så för att inte påstå något som ett säkert faktum när man egentligen inte vet, alltså att vara ärlig och källkritisk.
8. Exempel på svar: Texten vet inte säkert att Engström verkligen sa just så, och den vill inte att läsaren ska tro att man måste dricka snaps. Därför skriver den “lär ha sagt” och påminner om att det inte är någon regel.
9. Exempel på svar: Förr fick man inte fiska kräfter stora delar av året, och premiären låg i augusti. Då fanns det inga färska kräfter förrän då, så festen hamnade naturligt i augusti. Förbudet togs bort 1994, men många väntar ändå till augusti av vana.
10. Exempel på svar: Många bär roliga papphattar och haklappar, det finns papperslyktor som ger mjukt ljus, och man sjunger snapsvisor tillsammans. Allt det gör festen mysig, så stämningen och gemenskapen betyder mycket.
11. Exempel på svar: Människor i Sverige har ätit kräfter i flera hundra år, redan sedan 1500-talet, men själva ordet “kräftskiva” är mycket yngre och började användas först i början av 1900-talet. Vanan är alltså gammal även om ordet är nytt.
12. Exempel på svar: Alla i Sverige firar inte kräftskiva, och därför är det mer sant och rättvist att skriva “många i Sverige”. Att skriva “svenskar firar” skulle bli en generalisering som inte stämmer för alla.

Bedöm öppna svar efter innehåll, inte efter exakt formulering.

FÖR LÄRAREN

Texten lämpar sig för arbete med högtider och traditioner, mat och årstider samt enkel källkritik. Tema: hur en fest kopplas till naturen och årstiden, och hur man markerar osäkerhet i språket. Flera frågor (7, 8, 10, 11, 12) kräver inferens och att eleven väger samman olika delar av texten. Lyft gärna hur texten skiljer på säkrare fakta (kräftor ätna sedan 1500-talet, premiär 7 augusti och från 1982 första onsdagen i augusti, förbudet borttaget 1994, kräftpesten 1907) och osäkra eller omdiskuterade uppgifter (förklaringen till papperslyktan, citatet om snaps, exakt när ordet kom till). Påminn om att alkohol behandlas neutralt och är frivilligt. Bra utgångspunkt för att jämföra med skörde- och sensommarfester i elevernas egna länder.

Diskussionsfrågor

- Finns det en fest eller en tradition som markerar slutet på sommaren eller skörden där du kommer ifrån? Vad heter den och hur går den till?
- På kräftskivan sjunger man tillsammans och bär roliga hattar. Vilka roliga eller speciella saker gör man på fester i din kultur?
- Texten säger att alkohol är frivilligt på en kräftskiva. Varför är det bra att en fest fungerar både för dem som dricker alkohol och för dem som inte gör det?
- Ursprunget till vissa detaljer i kräftskivan är osäkert, men berättelserna sprids ändå. Varför tror du att vi gärna berättar sådana historier, och hur kan man tänka källkritiskt kring dem?
- **Skriv (6–8 meningar):** Skriv en kort text om en fest eller en tradition från ditt eget liv som betyder något för dig. Förklara när den firas, vad man äter eller gör och vem man brukar fira med.

Källor och faktagranskning

- Institutet för språk och folkminnen (Isuf), Kräftskiva – <https://www.isof.se/utforska/kunskapsbanker/lar-dig-mer-om-arets-namn-och-handelser/handelser/kräftskiva>
- Nordiska museet, Kräftpremiär – <https://www.nordiskamuseet.se/utforska/hogtider/kraftpremiar/>
- Wikipedia, Kräftskiva – <https://sv.wikipedia.org/wiki/Kr%C3%A4ftskiva>
- Wikipedia, Kräftfiske – <https://sv.wikipedia.org/wiki/Kr%C3%A4ftfiske>

Faktagranskad mot ovanstående källor i juni 2026. Nyckelfakta: En kräftskiva är en fest där man äter kokta kräftor, oftast i augusti, sent på sommaren. Att äta kräftor i Sverige är känt åtminstone sedan 1500-talet och var först mest mat för överklassen; vanan spred sig till fler kring slutet av 1800-talet och början av 1900-talet. Förr fanns förbud mot kräftfiske stora delar av året för att skydda kräftorna. Premiären (första dagen man fick fiska) var den 7 augusti klockan 17 och ändrades 1982 till första onsdagen i augusti klockan 17. Förbudet togs bort helt 1994, men många äter ändå kräftor i augusti av tradition. Festen fick sin nuvarande form med papperslyktor, hattar, haklappar och sång under 1920- och 1930-talet. Typiska inslag: papperslyktor (ofta en leende måne), roliga pappershattar, haklappar (kräftor är kladdiga att äta) och färsk kräftor med dill. Mellan rätterna eller före en klunk dricker man ofta snaps och sjunger korta sånger, snapsvisor; många dricker öl, snaps eller alkoholfria alternativ. År 1907 drabbades svenska kräftor av kräftpest, vilket gjorde att Sverige började importera kräftor, och mycket av kräftorna i butik i dag är importerade. OSÄKERHETER/MYTER: Exakt när ordet "kräftskiva" först användes är osäkert (en uppgift nämner Dagens Nyheter 1931, andra 1920-talet) – texterna skriver allmänt "i början av 1900-talet". Förklaringen att lyktan föreställer en måne för att kräftor fiskades i augustimånens sken är en vanlig berättelse, markerad med "det sägs" / "en vanlig förklaring är". Citatet om att kräftor kräver snaps tillskrivs ofta konstnären Albert Engström men attribueras försiktigt och görs inte till en regel. Att kräftor "alltid" äts i augusti är en tradition, inte en lag – sedan 1994 finns inget fiskeförbud.

Berättelser om svenskar · läromedel för svenska som andraspråk. Skapat inom Läromedelsprojektet. Senast uppdaterad 2026-06-25.